

IPRE

Institutul pentru Politici
și Reforme Europene
ipre.md

Proiectul „Audieri publice pentru Chișinău 2.0”

Sectorul de intervenție: Servicii Publice

Politică Publică

Serviciile de gestionare a deșeurilor solide în municipiul Chișinău

Autor: Iulian Rusu

AUDIERI PUBLICE PENTRU CHIȘINĂU

SERVICII PUBLICE

#pentruChisinau
www.ipre.md

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS

IPRE
Institutul pentru Politici
și Reforme Europene

privesc eu

PRIMĂRIAMEA

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS

Această publicație este realizată în cadrul Proiectului "Audieri Publice pentru Chișinău" implementat în cadrul unui grant oferit de Fundația pentru o Societate Deschisă (FOSI) în cooperare cu Programul Open Society Eurasia Program. Opiniile exprimate în cadrul publicației aparțin autorului.

CUPRINS:

LISTA DE ABREVIERI	3
CONTEXT	4
1. CADRUL ACTUAL INSTITUȚIONAL DE PRESTARE A SERVICIILOR DE GESTIONARE A DEȘEURILOR SOLIDE DIN MUNICIPIUL CHIȘINĂU	5
2. PREVEDERILE LEGALE CU PRIVIRE LA GESTIONAREA DEȘEURILOR	6
3. CICLUL DE GESTIONARE A DEȘEURILOR MENAJERE	9
4. IMPACTUL ACTUAL ASUPRA MEDIULUI	15
5. SOLUȚIILE PROPUSE PENTRU A ÎMBUNĂȚĂȚI PROCESUL DE GESTIONARE A DEȘEURILOR SOLIDE	15
5.1. ACȚIUNI PE TERMEN SCURT	15
5.2. ACȚIUNI PE TERMEN MEDIU	16
5.3. ACȚIUNI PE TERMEN LUNG	17

LISTA DE ABREVIERI

ACC – Asociație de Coproprietari în Condominiu

AGSV – Întreprinderea Municipală „Asociația de Gospodărire a Spațiilor Verzi”

APLP – Asociație de Proprietari de Locuințe Privatizate

CCL – Cooperativă de Construcții în Locuințe

DGLCA - Direcția Generală Locativ-Comunală și Amenajare

SIA – Sistem informațional automatizat

CONTEXT

Prezenta politică publică își propune să prezinte cadrul actual instituțional și de intervenție legat de gestionarea deșeurilor solide din municipiul Chișinău. Acest document se va expune pe marginea procesului de evacuare și gestionare a gunoiului menajer, inclusiv de către operatorul municipal de servicii Î.M. „Regia Autosalubritate”, antreprenorii care colectează unele categorii de deșeuri menajere, actorii locali precum ACC-urile, APLP-urile, CCL-urile, antreprenorii care desfășoară activitate de comercializare, în special cu amănuntul pe teritoriul municipiului Chișinău, precum și producătorii de produse care activează pe teritoriul țării.

Prezenta politică publică va examina cadrul normativ și instituțional, precum și competențele pe care le dețin actorii implicați în activitățile de gestionare a deșeurilor solide din municipiu și va oferi o serie de constatări și recomandări cu privire pentru îmbunătățirea procesului de gestionare a deșeurilor solide din perspectivă instituțională și de distribuire/redistribuire a competențelor și implicarea mediului de afaceri în acest proces. De asemenea, documentul se va expune pe marginea opțiunii de transfer al competențelor către actori privați pentru domeniul de gestionare a deșeurilor solide.

Prezenta propunere de politică publică nu se va expune cu privire la modul de gestionare a deșeurilor industriale și de construcție și se va expune doar parțial asupra modului de gestionare a deșeurilor periculoase. De asemenea, prezenta politică publică nu examinează modul de gestionare a deșeurilor din activitate medicală și de prestare a serviciilor de sănătate publică.

1. CADRUL ACTUAL INSTITUȚIONAL DE PRESTARE A SERVICIILOR DE GESTIONARE A DEȘEURILOR SOLIDE DIN MUNICIPIUL CHIȘINĂU

La momentul actual domeniul de gestionare a deșeurilor solide, după cum este definit în prezenta propunere de politică publică se află în competența mai multor actori: Direcția Generală Locativ-Comunală și Amenajare (în continuare DGLCA), Î.M. „Regia Autosalubritate”, Cooperativele de Construcții a Locuințelor (în continuare CCL-uri), Asociațiile Proprietarilor de Locuințe Privatizare (APLP-uri) și Asociațiile de Coproprietari în Condominiu (în continuare ACC-uri), întreprinderi care sortează deșeurile solide, precum și gospodăriile private, neasociate la CCL-uri, APLP-uri sau ACC-uri.

DGLCA este responsabilă de elaborarea și promovarea politicii investiționale unice în domeniul gestionării deșeurilor solide, participarea la elaborarea noilor soluții tehnologice în tratarea deșeurilor menajere, elaborarea actelor Consiliului și ale Primarului ce țin de domeniul gestionării deșeurilor solide, precum și controlul privind modul de implementare de către entitățile subordonate a sarcinilor ce țin de domeniul dat.¹ Promovarea politicii investiționale urmează a fi privită și din perspectiva legislației cu privire la ajutorul de stat dar și al serviciilor de interes economic general pe care le oferă întreprinderea subordonată DGLCA – Î.M. „Regia Autosalubritate”. De asemenea, DGLCA gestionează platourile comune de preluare a deșeurilor menajere.

Consiliul Municipal a aprobat în 2001 Statutul **Î.M. Regia „Autosalubritate”**. Întreprinderea a preluat structurile existente încă din anul 1945, ulterior reorganizare în anul 1974. În anul 2000, în baza Hotărârii Guvernului nr. 907, Consiliul Municipal a preluat întreprinderea în gestiune, în procesul de transfer al proprietății de stat către proprietate autorităților administrativ-teritoriale. Regia Autosalubritate acționează în bază de autogestiune, având drept temei de colectare a plăților pentru serviciile prestate Decizia Consiliului Municipal nr. 6/6 din 4 iulie 2017². Începând cu anul 2017 Regia Autosalubritate se conduce și de prevederile Legii nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală³.

Regia Autosalubritate colectează zilnic peste 5 mii m³ de deșeuri menajere de la 1773 scări, deșeurile fiind depozitate la 985 platouri comune și 10460 containere. Adicional, sunt preluate deșeurile menajere de la agenții economici. Există 1500 containere pentru deșeuri reciclabile.

Regia Autosalubritate se confruntă cu multiple probleme legate de modul actual de funcționare. Printre acestea se numără:

a) autogestiunea dar și dependența de procesul de luare de a deciziilor la nivelul Consiliului Municipal, inclusiv prin prisma noilor prevederi ale Legii nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală;

b) modificările legislative din anul 2019 la Legea privind administrația publică locală au transferat către Guvern competența de gestionare a deșeurilor, nefiind clarificate mai exact care ar fi aceste competențe de gestionare și cum sunt divizate funcțiile dintre Guvern și APL;

¹ Pentru mai multe detalii a se consulta Regulamentul DGLCA, disponibil la: https://www.chisinau.md/public/files/strategice/Regulam_DGLCA.pdf

² Pentru mai multe detalii a se consulta Decizia Consiliului Municipal nr. 6/6/ din 4 iulie 2017, disponibil la: http://autosalubritate.md/media/decizia_6_6_din_04iulie2017_ro.pdf

³ Pentru mai multe detalii a se consulta Legea nr. 246 din 22.11.2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115474&lang=ro

c) Sarcina de asigurare cu contracte de prestări servicii de evacuare este extrem de mare, iar reticența consumatorilor de a încheia contracte de prestări servicii extrem de mare. Din numărul total de 94 mii agenți economici înregistrați în municipiu doar 6637 au încheiate contracte cu I.M. Regia Autosalubritate;

d) Echipamentul I.M. Regia Autosalubritate este în mare parte învechit. Spre exemplu, la Țânțăreni buldozerele sunt din anul de fabricație 1988. S-a reușit totuși achiziționarea de 12 autospeciale noi;

e) Procesul de evacuare a deșeurilor menajere presupune și un exercițiu de transbordare, prin care conținutul din mai multe autospeciale este mutat într-o autospecială de capacitate mai mare, fapt ce implică costuri adiționale pentru întreprindere;

f) O rețea părăsită de colectare a biogazului a fost instalată pe teritoriului gropii de la Țânțăreni, care limitează din acțiunile de întreținere a gropii și preluare a levigatului.

CCL-urile, APLP-urile și ACC-urile sunt asociații ale proprietarilor de locuințe, care gestionează nemijlocit blocurile locative, precum și spațiile adiacente acestora. Gestionarea spațiului destinat pentru tomberoane și a căilor de acces către acestea este de competența acestor asociații. Asociațiile sunt obligate să încheie contracte de prestări servicii cu Regia Autosalubritate.

Din anul 2006 în Chișinău activează întreprinderea **ABS SRL**, care, în parteneriat cu Regia Autosalubritate, a inițiat procesul de sortare și reciclare a deșeurilor solide. ABS preia deșeurile menajere colectate de întreprinderea Regia Autosalubritate, unde sunt sortate manual sau automat deșeurile recepționate. Doar 40% deșeuri sunt sortate, restul fiind reîntoarse și depozitate în poligonul de gunoi de la Țânțăreni. Sunt procesate 12 categorii de deșeuri solide. Marea majoritate a deșeurilor reciclate sunt exportate din Republica Moldova. Doar o mică parte este utilizată pentru producere. De asemenea ABS dispune și de o rețea de 1500 tomberoane destinate pentru colectarea plasticului.

2. PREVEDERILE LEGALE CU PRIVIRE LA GESTIONAREA DEȘEURILOR

Politici publice cadru recent aprobate

Cadrul legal primar cu privire la deșeuri a fost completat în anul 2016 prin aprobarea Legii nr. 209/2016 privind deșeurile⁴. Ulterior, Guvernul a aprobat unele acte de implementare a prevederilor Legii nr. 209/2016, inclusiv Lista Deșeurilor⁵, Regulamentul privind deșeurile de echipamente electrice și electronice⁶, Instrucțiune privind ținerea evidenței și transmiterea datelor și informațiilor despre deșeuri

⁴ Legea nr. 209/2016 privind deșeurile, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118272&lang=ro

⁵ Hotărârea Guvernului nr. 99 din 30.01.2018 pentru aprobarea Listei deșeurilor, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102107&lang=ro

⁶ Hotărârea Guvernului nr. 212 din 07.03.2018 pentru aprobarea Regulamentului privind deșeurile de echipamente electrice și electronice, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102175&lang=ro

și gestionarea acestora⁷, Conceptul SIA „Managementul Deșeurilor”⁸, Regulamentul sanitar privind gestionarea deșeurilor rezultate din activitate medicală⁹.

Anterior aprobării noilor reglementări menționate mai sus, Guvernul a aprobat în anul 2013 Strategia de gestionare a deșeurilor pentru anii 2013-2027¹⁰, care include o analiză a cadrului național de politici și al stării de fapt, precum și obiective generale, speciale și activități specifice. Domeniul gestionării deșeurilor menajere presupune crearea centrelor regionale de depozitare și procesare a deșeurilor menajere, echiparea operatorilor de transport al deșeurilor cu echipament de transportare, precum și echiparea localităților cu tomberoane de colectare a deșeurilor menajere, inclusiv a colectarea selectivă a acestora, care ar permite trierea deșeurilor menajere.

Legea pungilor de plastic și obiectelor de veselă de unică folosință

Legea privind comerțul interior a fost completată în anul 2017 cu o prevedere care interzice comerțul cu amănuntul al pungilor de plastic¹¹. Astfel, începând cu 1 ianuarie 2019 comercializarea pungilor de plastic cu o grosime a pereților de 50 și mai mulți microni este interzisă. Ulterior, începând cu 1 ianuarie 2020 și respectiv 1 ianuarie 2021, pungile cu grosimea pereților între 50 și 15 microni și respectiv mai puțin de 15 microni vor fi interzise pentru comercializare. Legea de asemenea a fost completată prin Legea nr. 274/2018¹², articolul 20¹ al Legii nr. 231/2010 stabilind că începând cu 1 ianuarie 2021 sunt interzise comercializare a accesoriilor serviciilor de masă de unică folosință fabricate din plastic (farfurii, cuțite, linguri etc.), cu excepția celor biodegradabile.

De asemenea, pentru a putea pune în aplicare modificările la Legea cu privire la comerțul interior, proiectele de Lege privind modificarea și completarea unor acte legislative¹³ Codul Contravențional a

⁷ Hotărârea Guvernului nr. 501/2018 pentru aprobarea Instrucțiunii cu privire la ținerea evidenței și transmiterea datelor și informațiilor despre deșeuri și gestionarea acestora, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108614&lang=ro

⁸ Hotărârea Guvernului nr. 682 din 11.07.2018 cu privire la aprobarea Conceptului Sistemului informațional automatizat „Managementul deșeurilor”, disponibil la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108814&lang=ro

⁹ Hotărârea Guvernului nr. 696 din 11.07.2018 pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind gestionarea deșeurilor rezultate din activitatea medicală, disponibil la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108829&lang=ro

¹⁰ Hotărârea Guvernului nr. 248/2013 cu privire la aprobarea Strategiei de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114412&lang=ro

¹¹ Legea nr. 134 din 07.07.2017 pentru completarea Legii nr. 231/2010 cu privire la comerțul interior, disponibil la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=100094&lang=ro

¹² Legea nr. 274 din 29.11.2018 pentru modificarea articolului 20¹ al Legii nr. 231/2010 cu privire la comerțul interior, disponibil la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110655&lang=ro

¹³ Proiectul nr. 77 din 03.03.2016, disponibil la: <http://www.parlament.md/Законодательныйпроцесс/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3098/la>

fost completat cu sancțiuni contravenționale, printre care completarea articolului 273 din Codul Contravențional, precum și a articolelor 400 și 408. Versiunea finală a Legilor nr. 134/2017 și 274/2018 nu au inclus totuși prevederi specifice ce țin de sancționarea comercianților care încalcă prevederile ce țin de restricționarea comercializării/utilizării pungilor de plastic și al obiectelor de veselă de unică folosință. Prevederile existente din Codul Contravențional nu asigură aplicarea sancțiunilor necesare, dacă articolul 20¹ din Legea nr. 231/2010 cu privire la comerțul interior.

Acceptarea posibilității de incinerare a deșeurilor

Parlamentul Republicii Moldova a adoptat modificări la Legea nr. 209/2016 privind deșeurile prin intermediul Legii nr. 116/2019¹⁴. Astfel, prin aceste modificări a fost permisă incinerarea și co-incinerarea deșeurilor, în condiții stricte de eficiență energetică și respectarea cerințelor prevăzute de acte normative subordonate legii, inclusiv Regulamentul privind incinerarea deșeurilor, care încă nu a fost aprobat. Înainte de această modificare, incinerarea nu era permisă de Legea nr. 209/2016.

Soluția de incinerare/co-incinerare trebuie privită doar ca una finală, atunci când alte opțiuni au fost valorificate și trierea și reciclarea deșeurilor a avut loc. De asemenea, soluția de incinerare/co-incinerarea nu urmează a fi privită drept soluția universală, care să nu mai presupună politici publice de prevenire a generării deșeurilor care nu pot fi reciclate și reutilizate și față de care unica soluție este incinerarea/co-incinerarea.

Sancțiunile pentru încălcarea reglementărilor ce țin de gestionarea deșeurilor

Articolul 154 din Codul Contravențional prevede aplicarea sancțiunilor contravenționale pentru cazul de: (1) încălcare a normelor de colectare, păstrare, transport, depozitare, ardere, neutralizare și evacuare, a deșeurilor, inclusiv menajere; (2) depozitarea arbitrară a deșeurilor; (3) Neprezentarea sau prezentarea intenționată a datelor false cu privire la gestionare deșeurilor; (4) încălcarea regulilor de evidență a gestionării deșeurilor; (5) transmiterea deșeurilor periculoase unor persoane terțe care nu dispun de licență pentru transportul, păstrarea, prelucrarea acestora; (6) nerespectarea regulilor de exploatare a instalațiilor de gestionare a deșeurilor; (7) încălcarea regulilor de proiectare a clădirilor pentru a asigura gestionare deșeurilor; (8) nerespectarea regulilor de import, export și tranzit al deșeurilor; (9) neasigurarea colectării și evacuării deșeurilor; (10) neîndeplinirea măsurilor de lichidare a gunoiștilor neautorizate.

De asemenea, pentru cazul încălcării regulilor de circulație a deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice sunt prevăzute sancțiuni penale de articolul 224 din Codul Penal.

Reglementări la nivelul municipiului Chișinău privind gestionarea deșeurilor menajere

La nivelul municipiului Chișinău la moment nu există un regulament sau o instrucțiune cu privire la modul de triere, colectare, transportare, reciclare și reutilizare a deșeurilor menajere. Există totuși un Regulament din anul 2000 cu privire la salubritatea teritoriului și menținerea ordinii sanitare în municipiul

language/ro-RO/Default.aspx; Proiectul nr. 208 din 15.06.2018, disponibil la: <http://www.parlament.md/Законодательныйпроцесс/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4252/language/ro-RO/Default.aspx>

¹⁴ Legea nr. 116 din 15.08.2019 pentru modificarea Legii nr. 209/2016 privind deșeurile, disponibilă la: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117948&lang=ro

Chișinău¹⁵, precum și un proiect de Regulament privind salubritatea în municipiul Chișinău din anul 2014¹⁶.

Regulamentele prevăd un mecanism de colectare zilnică a deșeurilor menajere, cu transportarea lor către poligonul de depozitare din afara municipiului.

3. CICLUL DE GESTIONARE A DEȘEURILOR MENAJERE

Înainte de a trece la formularea de recomandări pentru procesul de gestionare a deșeurilor menajere din municipiul Chișinău, vom prezenta schematic și vom analiza sursele de formare a deșeurilor menajere, accentuând posibilele îmbunătățiri de politici la nivel național și la nivelul municipiului Chișinău.

I. Astfel, **sursele de bază** ale deșeurilor menajere sunt resturile de origine organică, care pot fi divizate în origine vegetală și animală, precum și resturi de origine neorganică, în special ambalajele produselor alimentare și nealimentare care ajung la consumatorii finali prin intermediul comercianților.

Printre sursele importante de deșeurii menajere, care ulterior nu pot fi reciclate, datorită caracterului lor nereciclabil, sunt ambalajele din plastic și din polipropilenă, utilizate abundant în ultimii ani pentru a ambala produsele de larg consum. Acestea pot fi reduse prin înlocuirea lor cu ambalaje reciclabile, precum sticla, hârtia, sau unele categorii de plastic, ușor reciclabile, ce pot fi propuse prin **politici publice** la nivel național și/sau local.

Soluțiile de politici publice care să reducă din generarea de deșeurii menajere, în special nereciclabile sunt:

- (1) reducerea treptată a consumului prin taxare și înlocuirea cu alte ambalaje;
- (2) restricționarea de pe piață;
- (3) stabilirea unor cerințe suplimentare legate de compoziție pentru a putea fi reciclabile, biodegradabile;
- (4) stabilirea unor cerințe speciale pentru comercializare pentru a reduce disponibilitatea produsului;
- (5) stabilirea unei responsabilități sporite a producătorului față de ambalaj;
- (6) stabilirea unor cerințe de colectare separată a ambalajului;
- (7) promovarea măsurilor de conștientizare publică.¹⁷

II. Odată produsele de larg consum, ce sunt expuse filtrelor de reducere, optimizare și stabilirea a cerințelor de compoziție, pentru a putea fi reciclate, un alt instrument de prevenire a deșeurilor menajere

¹⁵ Pentru detalii a se consulta: https://www.chisinau.md/public/files/anul_2013/decizii/DOCo41.PDF

¹⁶ Pentru detalii a se consulta: https://www.chisinau.md/public/files/anul_2014/regulamente/Regulament_salubritate.doc

¹⁷ Pentru mai multe detalii, a se vedea propunerea Comisiei Europene pentru a nouă Directivă în domeniul reducerii impactului asupra mediului a unor categorii de plastic, disponibilă în engleză la: https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/single-use_plastics_proposal.pdf

este stabilirea cerințelor de **triere** a deșeurilor de către gospodăriile casnice. Sunt cel puțin 6 categorii de deșeuri ce pot fi triate la nivelul fiecărei gospodării:

1. Resturi de origine organică, separate în origine vegetală și animală;
2. Ambalaje de plastic;
3. Ambalajele de sticlă, separate în sticlă după culoarea acestora (incoloră, verde, albastră, maro);
4. Ambalaje din hârtie, inclusiv aseptice pentru lichide.
5. Ambalaje din metal (conserve, capace etc.).
6. Alte categorii de deșeuri care nu pot fi încadrate în nici unul dintre cele menționate mai sus.

Acest exercițiu este esențial pentru a putea gestiona eficient și rapid deșeurile menajere și a reduce costurile de gestionare a deșeurilor ce nu pot fi incluse în nici una dintre primele cinci categorii.

Cu toate acestea, un rezultat bun în acest sens este posibil de obținut în cazul în care există o **cultură și o conștientizare dezvoltată** la nivel de municipiu. În acest sens, la capitolul recomandări vom prezenta mai multe acțiuni necesare pentru a crește gradul de implicare și conștientizare a consumatorilor casnici.

Pentru a favoriza procesul de triere a deșeurilor se propune atât un stimul financiar pentru oferirea deșeurilor menajere triate, cât și un cost adițional pentru neutilizarea trierii.

III. **Colectarea deșeurilor pentru a le întoarce în circuitul economic** al deșeurilor menajere triate. Datorită specificului fiecărei categorii de deșeu menajer, vom analiza acțiunile specifice disponibile pentru fiecare categorie separată.

1. **Resturile de origine organică**, inclusiv cele de origine vegetală și unele de origine animală sunt materie primă disponibilă după triere pentru a produce compost sau alt material pentru îngrășăminte. Actualmente, AGSV procură compost pentru a trata spațiile verzi din municipiu. Acest produs poate fi generat prin instalarea de centre de compostare în preajma blocurilor locative sau a gospodăriilor private pentru a genera necesarul de îngrășământ pentru spațiul verde gestionat și oferi surplusul pentru consumatorii din vecinătate.

O altă parte de resturi de origine animală vor trebui totuși să fie separate pentru a fi înhumate.

O altă soluție, mai puțin costisitoare, însă cu efect financiar mai redus este înhumarea deșeurilor menajere de origine organică.

2. **Ambalajele din plastic** pot fi reciclate în continuare după modelul utilizat la moment în municipiul Chișinău prin sortare și depozitare în containere separate pentru plastic. Esențial este să fie stabilită o listă clară de tipuri de plastic care pot fi reciclate sau reutilizate. Clasificatorul de tipuri de plastic utilizat la nivel internațional stabilește 7 categorii de bază de plastic, după cum este prezentat mai jos:

a. PETE (tereftalat de polietilenă) – este o categorie de plastic folosită pe larg la moment pentru majoritatea băuturilor, fiind de unică folosință, cu risc sporit de generare a cancerului la folosire repetată și greu de dezinfectat. PETE nu urmează a fi reutilizate, ci reciclate. Exercițiul de reciclare presupune zdrobirea în particule mici cu fabricarea altor produse din plastic.

b. HDPE (polietilen de mare densitate) – este printre categoriile de plastic cu cea mai mare duritate și cu cel mai mic indice de nocivitate pentru sănătate. Este atât reutilizabil cât și reciclabil.

c. PVC/V (Policlorură de vinil) – un tip de plastic moale, utilizat pentru a produce jucării, cabluri, ambalarea produselor alimentare. Este denumit și „plastic otrăvitor” pentru că conține numeroase toxine care le elimină pe întreg parcursul de exploatare. Nu este reciclabil, ci doar reutilizabil și nu în toate cazurile.

d. LDPE (polietilen cu densitate mică) – un tip de plastic subțire și nu foarte rezistent, utilizat la producerea de pungi, ambalaje pentru haine etc. Nu este reciclabil, ci doar reutilizabil.

e. PP (polipropilenă) – un tip de plastic dur și ușor, care poate fi utilizat la ambalarea produselor alimentare și care poate fi reutilizat, însă poate fi reciclat doar în anumite condiții.

f. PS (polistiren) – un tip de plastic folosit pe larg în industria alimentară, dar și în construcții, dar care elimină toxine odată cu expunerea la temperaturi ridicate. Este un ambalaj care este destul de greu de reciclat și nu poate fi reutilizat.

g. Alte categorii – plastic care nu se încadrează în nici o categorie menționată mai sus și este produs dintr-o combinație de tipuri de plastic, inclusiv mai puțin cunoscute și care nu permit o încadrare într-o categorie. Acest tip de plastic este greu de reciclat și nu se recomandă reutilizarea lui.

Reducerea consumului de ambalaje din plastic este totuși preferabilă, întrucât, după cum a fost descris mai sus, multe dintre categoriile de plastic disponibile sunt fie greu de reciclat, fie imposibil de reciclat. Înlocuirea lor cu echivalent biodegradabil sau cu ambalaj de folosință multiplă (ex. pungi de plastic de

unică folosință înlocuite cu pungi durabile din textile), este o soluție mult mai durabilă și avantajoasă economic în termen lung. Avantajele de mediu sunt cu desigur esențiale.

3. Ambalajele din sticlă sunt printre cele mai rezistente forme de ambalaje și pot fi atât reutilizate de multiple ori, cât și reciclate. Actualmente, colectarea sticlei are loc prin intermediul unei categorii de container separat pentru sticlă, unde sunt depozitate sticle de toate mărimile și culorile, fără a se face deosebire între acestea. De asemenea, depozitarea și transportarea ulterioară în așa formă nu este sustenabilă întrucât, datorită fragilității sticlei, ambalajul din sticlă se sparge. Reciclarea ulterioară este și mai complicată întrucât se amestecă diferite tipuri de sticlă – incoloră, verde și maro, sau cu alt pigment.

Colectarea sticlei poate fi efectuată și prin modalități mai eficiente. Astfel, printre instrumente disponibile sunt:

a) stabilirea unui cost al ambalajului de sticlă, care se returnează odată cu reîntoarcerea ambalajului sau compensarea la achiziționarea unui alt bun cu ambalaj similar. Acest mecanism a fost promovat în trecut de unii producători de băuturi din Moldova și este utilizat până în prezent; compensarea poate avea loc și prin intermediul unui tichet/titlu care permite achiziția de alte bunuri la comerciant. Un astfel de mecanism este deja implementat de una din rețelele de magazine recent deschise în Chișinău;

b) colectarea în tomberoane separate pentru diferite categorii de ambalaje de sticlă după culoare.

4. Ambalajele din hârtie sunt la moment colectate prin intermediul tomberoanelor specializate pentru hârtie. Această practică trebuie continuată și încurajată prin instalarea unui număr mai mare de tomberoane în cadrul spațiilor destinate pentru depozitarea deșeurilor menajere în curțile blocurilor, întreprinderi, magazine, restaurante și alte entități unde se atestă rulaj ridicat de ambalaje din hârtie.

5. Ambalajele din metal sunt de asemenea utilizate destul de des pentru produsele destinate consumatorilor casnici și reprezintă o valoare comercială ridicată. La momentul actual, nu este clar dacă tomberoanele de plastic sunt utilizate pentru a colecta și ambalajele din metal, întrucât nu sunt indicatori clari dacă acestea urmează a fi depozitate împreună cu cele din plastic. Fie tomberoane separate, fie centre de recepționare a ambalajelor de metal sunt necesare. Pentru ambalajele pentru doze de băuturi, produse de obicei din aluminiu, se recomandă utilizarea aceluiași mecanism de depozit ca și în cazul ambalajelor din sticlă, pentru a asigura reciclarea lor.

6. Alte categorii de deșeuri ce nu pot fi încadrate în careva din categoriile de deșeuri menționate mai sus, odată triate, sunt deșeurile care urmează fie a fi depozitate, fie incinerate. Incinerare/co-incinerarea este o sursă de energie pentru municipiu și poate rezolva cel puțin parțial neajunsul de energie și dependența energetică a Republicii Moldova la general de sursele importate din alte state.

Cu toate acestea, incinerarea/co-incinerarea necesită o atenție sporită, întrucât există riscuri de generare de substanțe toxice în aerul atmosferic. Din aceste considerente, reglementările din domeniul incinerării/co-incinerării stabilite în articolul 17 din Legea nr. 209/2016, inclusiv reglementările adiționale ce necesită a fi adoptate de Guvern sunt esențiale. Câteva elemente cheie sunt necesare pentru a asigura un impact redus asupra mediului: (a) asigurarea filtrării produselor reacției de ardere, inclusiv prin filtre de aer, (b) corespunderea cu cerința de incinerare/co-incinerare stabilită în Lege nr. 209/2016, inclusiv arderea individuală fără adaus de alte substanțe de ardere, (c) amplasarea instalațiilor de incinerare/co-incinerare în regiuni îndepărtate de zone populate.

7. Deșeurile periculoase generate de consumatorii individuali

Pe lângă categoriile de deșeuri analizate mai sus, o categorie importantă care necesită un tratament special și care cu siguranță nu pot fi incluse în categoria de alte deșeuri, ce ar putea fi incinerate, sunt deșeurile periculoase. Față de acestea urmează a fi aplicate reglementări separate de colectare și

reciclare, cu un mecanism riguros de control și stabilirea unor obligații suplimentare față de producători/distribuitori/vânzători.

Astfel, față de acumulate, cauciucuri, baterii, electrocasnice, inclusiv cabluri, becuri, piese auto, uleiuri uzate, îmbrăcăminte specială sunt necesare soluții separate. În acest context, există câteva opțiuni speciale ce pot fi aplicate:

a) stabilirea obligației extinse față de producători/distribuitori/vânzători/prestatori de servicii de a recepționa produsele vândute și transmiterea lor ulterioară spre procesare/reciclare. Printre acestea se numără colectarea cauciucurilor, pieselor auto, uleiurilor uzate, becurilor, bateriilor, electrocasnicilor uzate etc.;

b) operaționalizarea Centrului de Prelucrare a deșeurilor periculoase;

c) licențierea operatorilor de prelucrare a categoriilor de deșeuri periculoase menționate mai sus;

d) descurajarea achiziționării unor categorii de bunuri ce pot deveni deșeuri periculoase prin impozitare treptată și încurajarea achiziționării unor produse cu proprietăți echivalente cu durată de viață mai mare și cu impact redus pentru mediu (ex. becuri cu spirală înlocuite cu becuri led, baterii pentru electrocasnice înlocuite cu acumulate pe bază de Li și lo).

IV. **Prelucrarea deșeurilor.** Acest exercițiu trebuie privit în contextul avantajului economic pe care îl oferă întreg procesul de identificare, triere și colectare a deșeurilor menajere. Astfel:

(a) pentru deșeurile organice există un potențial sporit de a genera îngrășăminte și compost pentru spațiile verzi din municipiu. Containere și material de inițiere a compostării sunt necesare pentru a iniția acest proces cu condiția că deșeurile menajere de origine organică sunt identificate, triate și colectate adecvat. Exercițiul dat este benefic însuși pentru consumatorii individuali și poate servi drept imbold pentru a efectua trierea și colectarea necesară, diminuând din volumul de deșeuri menajere care sunt ulterior transportate de I.M. Regia Autosalubritate.

(b) pentru deșeurile de origine neorganică:

1. **ambalajele din plastic** pot fi reciclate pentru a produce alte bunuri din plastic. Trierea plasticului după cele 7 categorii menționate mai sus, asigură reutilizarea în anumite condiții. Producerea HDPE poate oferi soluții pentru pubele, mobilier urban, tomberoane pentru compostare.

O soluție inedită utilizată în alte regiuni ale lumii ține de folosirea plasticului pentru a **asfalta drumurile publice**. Astfel, pentru a construi un km de drum urban sunt necesare între 0,45 și 0,65 tone de plastic reciclat. Durabilitatea drumurilor acoperite cu înveliș din acest material este mai mare decât în cazul asfaltului, inclusiv la acțiuni ale fenomenelor naturii (ploi abundente, canicule)¹⁸.

Pentru a putea evalua potențialul economic al reciclării plasticului menționăm că în anul 2018 Moldova a importat articole din plastic în valoare de 273 mln. USD, o cifră de peste cinci ori mai mare decât în anul 2003 (53 mln. USD)¹⁹.

¹⁸ Pentru mai multe detalii, a se consulta: <https://www.tce.edu/sites/default/files/PDF/CIPS-PlasticRoad.pdf>

¹⁹ Date statistice ale Biroului Național de Statistică, disponibile în banca de date statistice la: <https://statistica.gov.md>

2. Pentru **ambalajele din sticlă** reutilizarea este accesibilă cu condiția colectării grijului și trierea ambalajului. Acestea pot reveni imediat în circuitul economic prin reutilizare. O serie de produse totuși nu pot fi ambalate repetat în aceleași ambalaje, dacă lichidul a fost ținut sub presiune (ex. șampanie).

Pentru ambalajele din sticlă deteriorate procesarea și reutilizarea lor poate avea loc în cadrul actual existent, în Moldova fiind cel puțin câteva fabrici de sticlă care vor considera un avantaj economic considerabil prelucrarea sticlei în locul achiziției materiei prime. Esențială este totuși trierea sticlei după pigmentul acesteia (incolor, verde, albastru, maro etc.).

Importul de sticlă în anul 2018 a constituit 46 mln. USD, comparativ cu 25 mln. în anul 2003. De asemenea, producerea internă de sticlă este semnificativă. Pentru anul 2018 doar o fabrică din Moldova producea 100 mii tone de vase de sticlă. Trebuie menționat că doar 40% sunt destinate pentru piața locală, 60% fiind exportate. Mai mult, planurile de extindere de la finele anului 2018 presupun o creștere a producerii la 160 mii tone în următorii 3-4 ani²⁰.

3. Pentru **ambalajele din hârtie** avantajele de reciclare sunt de asemenea foarte atractive, în special întrucât în Moldova nu sunt resurse abundente de materie primă, aceasta fiind importată în proporții substanțiale. Pentru anul 2018 volumul de hârtie importată în Moldova constituia 87 mln. USD, înregistrând o creștere de peste 45 mln. USD comparativ cu anul 2003. În anul 2014 importurile de hârtie și articole din hârtie au constituit peste 100 mln. USD²¹. Și aceste cifre se expun doar asupra importului de materie primă și nu sunt luate în calcul ambalajele din hârtie care sunt utilizate pentru importul de multe categorii de produse, inclusiv electrocasnice, mobilă, fructe etc.

4. Pentru **ambalajele din metal** avantajele de reciclare sunt la fel de atractive economic. Astfel, în Moldova sunt producători de produse alimentare care utilizează ambalaje din metal, achiziționând materia primă din afara țării. Odată ce este posibil de procesat local ambalajele din metal, costurile de producere pentru produsele noi se vor diminua semnificativ.

Astfel, întrucât 75% din comerțul cu amănuntul al Republicii Moldova este concentrat în Chișinău (30 mlrd. MDL din totalul de 41 mlrd. MDL), și ponderea produselor descrise mai sus pe categorii de ambalaje analizate este similară. În aceste condiții, potențialul de reciclare a bunurilor consumate în municipiul Chișinău (plastic, hârtie, sticlă) este de cel puțin **40 mln. USD** doar pentru anul 2018, aplicând un coeficient de 10%, care constituie uzarea bunurilor consumate și valoarea reziduală după utilizarea primară a acesteia. Un mecanism mai complex este necesar pentru a estima valoarea comercială a ambalajelor reciclabile, în baza categoriilor expuse, însă chiar și având aceste cifre preliminare, putem deja spune că există un potențial economic impunător pe care municipiul Chișinău nu îl valorifică. Un studiu de impact asupra mediului a fost efectuat în contextul unui proiect de reciclare a deșeurilor solide din Chișinău în anul 2017²².

²⁰ Pentru mai multe detalii, a se consulta: http://infomarket.md/en/infomarket/Moldova-based_Glass_Container_Company_to_expand_production_by_60_via_a_17_million_project_backed_by_EBR_D_Socit_Gnrale_and_the_EU

²¹ Date statistice ale Biroului Național de Statistică, disponibile în banca de date statistice la: <https://statistica.gov.md>

²² Pentru mai multe detalii, a se vedea: <https://www.chisinau.md/libview.php?l=ro&idc=403&id=19120&t=/Presă/Comunicate-de-presă/Studiu-privind-evaluarea-impactului-asupra-mediului-si-social-a-proiectului-de-colectare-si-prelucrare-a-deșeurilor-solide-din-municipiul-Chisinau>

4. IMPACTUL ACTUAL ASUPRA MEDIULUI

Anual, I.M. Regia Autosalubritate colectează în jur de 2,2 milioane tone de deșeuri, în jur de 6000 tone zilnic. Din acestea, în jur de 60% sunt deșeuri organice, iar restul 40% sunt de origine neorganică. 25% din totalul de deșeuri sunt potențial reciclabile. Doar o porțiune foarte mică de deșeuri reciclabile sunt de fapt colectate de I.M. Regia Autosalubritate – în prima jumătate a anului 2019 doar 16 tone de PET a fost colectat. ABS SRL, asigură o triere a deșeurilor odată ce acestea ajung la stația de triere, lucrul fiind în mare parte efectuat manual. De la fondare și până în prezent ABS SRL a reușit să recicleze 10 mii tone de deșeuri solide. Marea majoritate a deșeurilor solide sortate și reciclate sunt exportate și nu sunt reutilizate în circuitul economic național. Un impact important negativ asupra mediului are loc și datorită mecanismului de reciclare, întrucât procesul de producere presupune mărunțirea și ulterior spălarea ambalajului triat, iar ulterior are loc și transportarea deșeurilor reciclate, care sunt prelucrate în afara țării.

Astfel, marea majoritate a deșeurilor generate de municipiu nu sunt reciclate și depozitate la grota de la Țânțăreni. În ultimii 10 ani peste 15 milioane tone de deșeuri au fost generate de municipiu. Din acestea, doar o fracție infimă a fost posibil de reciclat și reutilizat. Din această fracție infimă de 0,13%, doar un volum foarte redus de deșeuri reciclate sunt reutilizate în economia națională, marea majoritate fiind exportate drept deșeuri reciclate.

O acțiune importantă de instalare a rețelelor de extragere a levigatului a avut loc începând cu finele anului 2018 și actualmente acest lichid toxic pentru sol, a început să fie colectat și tratat pentru a nu afecta apele freactice. Acestea sunt însă soluții temporare, care nu permit în termen lung soluționarea problemei deșeurilor neprelucrate și nereciclate din municipiul Chișinău. Soluții mai curajoase sunt necesare pentru a reduce generarea de deșeuri.

5. SOLUȚIILE PROPUSE PENTRU A ÎMBUNĂȚĂȚI PROCESUL DE GESTIONARE A DEȘEURILOR SOLIDE

Pentru a putea îmbunătăți în termen lung procesul de gestionare a deșeurilor solide, sunt propuse o serie de acțiuni pe termen scurt (1-3 ani), mediu (3-5 ani) și lung (5-10 ani).

5.1. ACȚIUNI PE TERMEN SCURT

I. Acțiuni de ordin legislativ

1. Mecanismul actual de restricționare a circulației/utilizării pungilor de plastic de unică folosință necesită completări cu prevederi în Codul Contravențional, care să sancționeze comercializarea/utilizarea pungilor de plastic de unică folosință. Este esențială revenirea la prevederile articolului 273 din Codul Contravențional, pentru a putea aplica eficient restricțiile din articolul 20¹ din Legea privind comerțul interior.
2. Urmare a unei analize de impact, stabilirea unor taxe suplimentare descurajatoare pentru consumul de produse care au un impact negativ sporit asupra mediului și pentru care sunt necesare eforturi importante pentru a fi reciclate, sau care nu pot fi în general supuse proceselor de reciclare.
3. Aprobarea la nivelul municipiului Chișinău a reglementărilor privind modul de reciclare a deșeurilor menajere cu pilotarea inițială și ulterior extinderea acestora pentru întreg municipiul Chișinău.
4. Înzestrarea reprezentanților administrației publice locale cu competențe de constatare a încălcărilor prevederilor articolului 154 din Codul Contravențional, inclusiv a încălcării modului de reciclare a deșeurilor menajere.

5. După etapa de pilotare, completarea Legii privind comerțul interior și Legea privind protecția consumatorului cu cerințe obligatorii de aplicare și afișare a sumei depozitului pentru ambalaje din sticlă, metal și plastic, cu opțiunea de a compensa acest depozit prin returnarea ambalajelor în schimbul unei achiziții de la producători/distribuitori/comercianți.

II. Acțiuni de ordin administrativ

1. Dotarea I.M. Regia Autosalubritate cu echipament de colectare, sortare și reciclare a deșeurilor menajere, în baza categoriilor de deșeuri stabilite în reglementările aprobate de administrația municipiului.

2. Negocierea și încheierea contractelor de furnizare de ambalaje reciclabile către antreprenori din Republica Moldova.

3. Instalarea în regim de pilotare a containerelor de compostare pentru a valorifica deșeurile organice în perimetrul blocurilor locative și cu implicarea AGSV. Extinderea graduală a mecanismului de compostare cu implicarea ACC-urilor, CCL-urilor, APLP-urilor și AGSV.

4. Revizuirea prețurilor pentru serviciile de evacuare a deșeurilor menajere pentru blocurile care au implementat mecanismul de triere a deșeurilor menajere.

5. Negocierea cu rețelele de magazine a pilotării unui mecanism de returnare a ambalajelor din sticlă, metal și plastic, cu stabilirea prețului diferențiat pentru produs și a depozitului pentru ambalajul achiziționat.

6. Implementarea unui program de informare, inițial pentru blocurile locative incluse în exercițiul de testare, iar ulterior pentru restul blocurilor locative și gospodăriilor private, cu privire la modul de triere și depozitare a deșeurilor menajere după cele 6 categorii de deșeuri menajere, precum și pentru deșeurile potențial periculoase (electrocasnice, acumulate, baterii, becuri etc.)

7. Pilotarea și ulterior extinderea mecanismului de triere în instituțiile publice finanțate din bugetul municipal, inclusiv în grădinițe, școli, spații de agrement, în cadrul evenimentelor publice, instituții și întreprinderi din subordinea municipiului Chișinău.

8. Pilotarea soluției de construcție a drumurilor din deșeuri menajere din plastic.

5.2. ACȚIUNI PE TERMEN MEDIU

Acțiuni de ordin legislativ

1. Actualizarea Strategiei Naționale de gestionare a deșeurilor pentru anii 2013-2027, cu includerea mecanismului obligatoriu de triere, depozitare, transportare, reciclare și incinerare/co-incinerare a deșeurilor, pentru a fi aplicat pe întreg teritoriul țării.

2. Transpunerea graduală a Directivelor UE în domeniul gestionării gropilor de gunoi, reciclării deșeurilor, inclusiv a măsurilor speciale pentru deșeurile din plastic.

3. Restricționarea graduală a importului de produse și/sau ambalajelor ce nu pot fi reciclate sau cu costuri sporite de reciclare pentru a diminua masa de deșeuri care ar trebui fie să fie înhumate, fie să fie incinerate.

Acțiuni de ordin administrativ

1. Efectuarea unui studiu de fezabilitate cu privire la eficiența procesării de către municipiu prin întreprindere municipală a deșeurilor menajere triate. Construcția și lansarea instalațiilor de prelucrare a deșeurilor organice și a celor din plastic, hârtie, metal de municipiul Chișinău pentru a asigura

necesitățile de compost și îngrășăminte, mobilier și infrastructură urbană, publicații municipale și alte instalații.

2. Implementarea unui program municipal de informare și conștientizare, inclusiv în rândul tinerilor, cu privire la importanța trierii deșeurilor și a consecințelor, inclusiv de ordin legal pentru nerespectarea cerințelor de triere a deșeurilor menajere.

3. Negocierea cu localități alăturate municipiului a preluării deșeurilor solide triate pentru a fi prelucrate în municipiul Chișinău.

4. Efectuarea unui studiu de fezabilitate cu privire la eficiența unei instalații de incinerare/co-incinerare pentru a genera energie termică/electrică pentru necesitățile municipiului. Lansarea procesului de construcție a instalației.

5. În cazul unui rezultat pozitiv, extinderea practicii de acoperire a drumurilor din municipiu cu material produs din deșeuri de plastic reciclabile.

5.3. ACȚIUNI PE TERMEN LUNG

Acțiuni de ordin legislativ

1. Extinderea practicii de reciclare, prelucrare, incinerare/co-incinerare pentru alte regiuni ale țării prin finanțarea din Bugetul de Stat și/sau Fondul Ecologic Național sau alte resurse disponibile a instalațiilor testare și funcționale în municipiul Chișinău.

2. Transferul gradual al dreptului de stabilire a taxelor locale pentru poluare/mediu față de antreprenorii care utilizează ambalaje și comercializează produse care au un impact accentuat negativ asupra mediului și sănătății publice și al dreptului de oferirea de facilități pentru întreprinderile care reutilizează ambalajele reciclate.

Acțiuni de ordin administrativ

1. Transferul de experiență către alte localități din țară privind modul de gestionare a deșeurilor menajere solide.

2. Extinderea rețelei Centrului de prelucrare a deșeurilor periculoase pe întreg teritoriul țării.